

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 103/02-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. februára 2003 v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Eduarda Bárányu prerokoval sťažnosť J. F., bytom K., zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., K., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 616/95, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo J. F. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 616/95 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Košice I **p r i k a z u j e** , aby v konaní sp. zn. 15 C 616/95 konal bez zbytočných prietáhov.

3. J. F. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie vo výške 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I je p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia advokátke JUDr. I. R., K., vo výške 8 000 Sk (slovom osemtisíc slovenských korún) na účet č. 82160437/0900, variabilný symbol 1402, vedený v Slovenskej sporiteľni, a. s., pobočke Košice, do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. júna 2002 doručená s'ťažnosť J. F., bytom K., (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., K., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 616/95. Na základe výzvy ústavného súdu právna zástupkyňa navrhovateľa podaním zo 7. júla 2002 doplnila kópie s'ťažností, ktoré navrhovateľ podal predsedovi okresného súdu a predsedovi Krajského súdu v Košiciach podľa § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní s'ťažností a o voľbách prísediacich v znení neskorších predpisov (zákon o štátnej správe súdov).

Ústavný súd 20. augusta 2002 prijal s'ťažnosť navrhovateľa na ďalšie konanie uznesením sp. zn. III. ÚS 103/02.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti listom doručeným ústavnému súdu 28. októbra 2002. Podal v ňom stručný prehľad konania vedeného pod sp. zn. 15 C 616/95 a potvrdil skutočnosť, že skutkový stav uvádzaný navrhovateľom je zhodný s obsahom spisu.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti navrhovateľa, vyjadrenia predsedu okresného súdu a hlavne spisu okresného súdu sp. zn. 15 C 616/95 zistil následovný priebeh a stav konania:

Predmetom konania je žaloba o vrátenie motorového vozidla alebo náhrada škody. Ide o vylúčený nárok z pôvodného konania vedeného pod sp. zn. 15 C 827/93, v ktorom okresný súd rozsudkom č. k. 15 C 827/93-36 z 5. júna 1995 rozhodol, že žalobu voči žalovanému v 2. rade J. K. zamietla a nárok žalobcu (na ústavnom súde navrhovateľa) voči žalovanému v 1. rade M. G. vylučuje na samostatné konanie. V období od 13. septembra 1995, keď okresný súd urobil prvý úkon v danej veci, do 10. februára 1997, keď sa uskutočnilo v poradí tretie pojednávanie, možno konanie okresného súdu hodnotiť ako plynulé. Pojednávanie z 10. februára 1997, na ktorom žalobca nesúhlasil so záverom znaleckého posudku, bolo odročené na 7. apríl 1997. Toto pojednávanie sa však neuskutočnilo a bolo odročené na neurčito. Dňa 7. júla 1997 bol okresnému súdu doručený list žalobcu, v ktorom žiada o vytýčenie termínu pojednávania. Okresný súd 26. mája 1998 vytýčil najbližšie pojednávanie na 15. október 1998. Na tomto pojednávaní bol vyhlásený

rozsudok č. k. 15 C 616/95-40, ktorý bol doplnený rozsudkom okresného súdu č. k. 15 C 616/95-45 z 20. októbra 1998. Proti obidvom rozsudkom podal žalobca odvolanie 9. novembra 1998. Dňa 16. novembra 1998 okresný súd uznesením uložil žalobcovi povinnosť uhradiť súdny poplatok za odvolanie. Aj proti tomuto uzneseniu sa žalobca odvolal. Spis s opravnými prostriedkami bol predložený Krajskému súdu v Košiciach 5. januára 1999. Krajský súd v Košiciach 28. marca 2000 uznesením zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku o zamietnutí žaloby a o trovách konania. V rozsahu zrušenia vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie; a tiež zrušil uznesenie o súdnom poplatku a vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach bolo okresnému súdu doručené 6. júna 2000. Dňa 16. augusta 2000 okresný súd vytýčil pojednávanie na 15. november 2000. Na pojednávanie sa nedostavil žalovaný, ktorému nebola doručená zásielka. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom zistenia adresy žalovaného. Okresný súd prostredníctvom Okresného riaditeľstva Policajného zboru, oddelenia správnej služby v Košiciach, ako aj Registra obyvateľov Slovenskej republiky, Partizánska cesta 129, Banská Bystrica, v priebehu mesiaca január 2001 zistil adresu žalovaného. Ďalšie pojednávanie sa konalo 25. apríla 2001, bolo však odročené za účelom predvolania svedkov. Na pojednávaní 31. mája 2001 bola vypočutá svedkyňa a pojednávanie bolo znova odročené na neurčito za účelom vykonania znaleckého dokazovania, ktorého predmetom bude zistenie ceny vozidla. Uznesením č. k. 15 C 616/95-84 zo 16. júla 2001 bol ustanovený znalec z odboru cestnej dopravy, ktorému bol spis postúpený 10. októbra 2001. Znalecký posudok bol okresnému súdu doručený 24. apríla 2002. Medzitým okresný súd 19. februára 2002 a 4. apríla 2002 vyzval znalca, aby oznámil prekážky brániace predloženiu znaleckého posudku. Dňa 30. apríla 2002 okresný súd uznesením č. k. 15 C 616/95-117 určil odmenu znalcovi za vypracovanie znaleckého posudku. Vyjadrenie žalobcu k znaleckému posudku bolo okresnému súdu doručené 25. mája 2002.

III.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu.

Iba prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto na naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd iba o veci konal a nerozhodol o nej s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia. Základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov sa naplní, ako to konštantne judikuje ústavný súd, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv (II. ÚS 26/95, I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99 a ďalšie).

Navrhovateľ využil právny prostriedok, ktorého uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, a podal niekoľko sťažností na zbytočné prieťahy v konaní podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov, čo mu však nezabezpečilo odstránenie stavu právnej neistoty vo veci, s ktorou sa obrátil na okresný súd.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' vecí, správanie účastníkov konania a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Pokiaľ ide o kritérium „zložitost' vecí“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav vecí a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie. Na základe týchto hľadísk konanie o náhrade škody a vydanie vecí nehodnotil ako právne zložité konanie. Ústavný súd pripúšťa určitú možnosť faktickej zložitosti vecí, v ktorej prebieha konanie, ktorá však pridobrej organizácii práce súdom nemala v konečnom dôsledku spôsobiť doterajšie trvanie konania, ktoré nemožno podľa názoru ústavného súdu ospravedlniť.

Správanie navrhovateľa po celú dobu konania vo veci sp. zn. 15 C 616/95 možno hodnotiť ako aktívne a súčinnostné, v dôsledku čoho neprispel k jeho predĺženiu. Zo zápisníc o súdnom konaní obsiahnutých vo vyžiadanom súdnom spise v tejto veci ústavný súd zistil, že navrhovateľ sa pravidelne zúčastňoval nariadených pojednávaní, navrhoval dôkazy na preukázanie svojich tvrdení a opakovanými sťažnosťami u orgánov štátnej správy súdu sa domáhal urýchlenia konania vo svojej veci.

Pokiaľ ide o postup okresného súdu, ústavný súd zistil obdobie jeho nečinnosti, a to od 10. februára 1997 (keď sa konalo v poradí tretie pojednávanie) do dátumu konania nasledujúceho pojednávania, teda do 15. októbra 1998. Okresný súd nekonal aj v období od 16. júla 2001, kedy ustanovil znalca, do 30. apríla 2002, ale toto obdobie ústavný súd nepovažoval za obdobie nečinnosti zo strany súdu, pretože v tomto čase spis bol postúpený znalcovi na vypracovanie znaleckého posudku a okresný súd dvakrát urgoval znalca, aby mu doručil znalecký posudok. Rovnako aj plynulosť konania v období od 5. januára 1999 do 14. marca 2000 nebolo predmetom skúmania zo strany ústavného súdu, lebo v tomto čase bol spis predložený na rozhodnutie o odvolaní Krajskému súdu v Košiciach a navrhovateľ nenamietal prietahy v konaní Krajského súdu v Košiciach.

Okresný súd sa v konaní, ktorého dĺžka presahuje sedem rokov, dopustil v celom rozsahu 19 mesiacov zbytočných prietahov, čo je doba, ktorá nežiadúcim spôsobom ovplyvnila celkovú dĺžku konania.

Vzhľadom na vyššie uvedené ústavný súd vyslovil porušenie práva navrhovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov postupom okresného súdu v predmetnom občianskoprávnom konaní, tak ako ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo

iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd okresnému súdu prikázal, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 616/95 konal bez zbytočných prieťahov. Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. Tento účel možno dosiahnuť len právoplatným rozhodnutím.

V súvislosti s úpravou sťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Navrhovateľ požadoval primerané finančné zadosťučinenie vo výške 700 000 Sk a zdôvodnil to tým, že dĺžka konania je „nezdôvodniteľná a neospravedliteľná, pretože súd má k dispozícii také procesné prostriedky, ktorými môže zabezpečiť plynulosť konania a jeho primeraný rýchly priebeh.“ Ďalej uvádza, že prebiehajúce konanie má dopad aj na jeho majetkové pomery a iné právne vzťahy. Vzhľadom na to, že tento stav navodzuje svojou nečinnosťou orgán, ktorého úlohou je ochrana zákonnosti, vyvoláva to u navrhovateľa stratu dôvery v tento orgán.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne

okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných priet'ahov, porušenie základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy však nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci ústavného súdu. V dôsledku toho bolo potrebné rozhodnúť aj o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá navrhovateľovi vznikla predovšetkým v pocitoch neistoty a krivdy. Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu poznačenú zbytočnými priet'ahmi v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 15 C 616/95, berúc do úvahy skutočnosť, že navrhovateľ sa o predĺženie tejto doby nijako nepričinili, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti prípadu, možno sumu 20 000 Sk považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Navrhovateľom požadovanú výšku primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd považuje v okolnostiach prípadu za neprimeranú.

V.

Navrhovateľ vo svojej s'ťažnosti žiada, aby ústavný súd zaviazal okresný súd uhradiť trovy konania. Právna zástupkyňa navrhovateľa listom, ktorý bol ústavnému súdu doručený 7. februára 2003, žiadala v mene navrhovateľa, aby bol okresný súd zaviazaný uhradením trov konania spočívajúcich v trovách právneho zastúpenia, a to vo výške 8 000 Sk.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnou zástupkyňou navrhovateľa vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konaní uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Navrhovateľ bol v konaní úspešný, a preto je potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“), ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom, podľa ktorého ak predmet sporu nie je oceníteľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu.

Podľa § 1 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2002 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 12 811 Sk.

Podľa takto určených kritérií je výška odmeny za úkony prevzatie a príprava pojednávania a podanie vo veci samej 4 270 Sk za každý úkon podľa ustanovenia § 16 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. Vzhľadom na to, že právna zástupkyňa navrhovateľa žiadala priznať trovy právneho zastúpenia vo výške 8 000 Sk, ústavný súd akceptoval požadovanú výšku trov právneho zastúpenia, pretože neprekračuje sumu stanovenú citovanou vyhláškou pre odmenu za právne zastupovanie pred ústavným súdom. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu, tzn. 128 Sk podľa § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z.

Navrhovateľ sa domáhal aj vyslovenia porušenia práva na prerokovanie jeho veci „v primeranej lehote“ podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústava má povahu základného prameňa práva, ktorý je nadradený voči všetkým ostatným prameňom práva. Ústava v širokej miere preberá niekedy doslovné znenie základných ľudských práv a slobôd, tak ako sú definované v medzinárodných zmluvách o ľudských právach a základných slobodách. V prípade, že ústavná úroveň úpravy verne

„prenáša“ do vnútroštátneho právneho poriadku záväzky z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ústavná úprava bude slúžiť ako základňa ich praktickej aplikácie v právnej praxi Slovenskej republiky (II. ÚS 91/99).

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98).

Vzhľadom na vyššie uvedené ústavný súd vyslovil porušenie práva navrhovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov postupom okresného súdu v predmetnom občianskoprávnom konaní, tak ako ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy, a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. februára 2003